

QUẢN LÝ HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM Ở TRƯỜNG MẦM NON ĐÁP ỨNG YÊU CẦU ĐỔI MỚI GIÁO DỤC

Cao Thị Hồng Nhung - Bộ Giáo dục và Đào tạo

Ngày nhận bài: 26/11/2017; ngày sửa chữa: 30/11/2017; ngày duyệt đăng: 07/12/2017.

Abstract: Experiential activities play an important role in promoting the positive of preschool children in learning and helping children develop key competence and skills as well as contributing to formation of the basic elements of personality. Taking part in these activities, children take opportunities to explore the surroundings and gain experience. The article presents the concept of experiential activity in kindergarten and proposes some solutions for the management of these activities at kindergarten to improve the quality of education.

Keywords: Management, experiential activity, early childhood education.

1. Mở đầu

Mục tiêu của giáo dục mầm non (GDMN) là giúp trẻ phát triển về thể chất, tình cảm, trí tuệ, thẩm mỹ, hình thành những yếu tố đầu tiên của nhân cách, chuẩn bị cho trẻ em vào lớp 1; hình thành và phát triển ở trẻ em những chức năng tâm, sinh lí, năng lực và phẩm chất mang tính nền tảng, những kĩ năng sống cần thiết phù hợp với lứa tuổi, khơi dậy và phát triển tối đa những khả năng tiềm ẩn, đặt nền tảng cho việc học tập ở các cấp tiếp theo. Mục tiêu này có thể đạt bền vững khi tăng cường các hoạt động trải nghiệm (HĐTN) trong trường mầm non. Điều này phù hợp với tinh thần chỉ đạo của Nghị quyết số 29-NQ/TW: “*Các hoạt động giáo dục trong nhà trường cần thực hiện theo hướng tăng cường trải nghiệm, nhằm phát huy tính sáng tạo của học sinh, tạo ra các môi trường khác nhau để học sinh trải nghiệm nhiều nhất, đồng thời là sự khơi nguồn sáng tạo, biến những ý tưởng sáng tạo của học sinh thành hiện thực để các em thể hiện hết khả năng sáng tạo của mình. Đề cập tới trải nghiệm là nói tới việc học sinh phải kinh qua thực tế, tham gia hoặc tiếp xúc với sự vật hoặc sự kiện nào đó và tạo ra những giá trị mới về vật chất hoặc tinh thần, tìm ra cái mới, cách giải quyết không bị gò bó, phụ thuộc vào cái đã có*” [1].

Chương trình GDMN sau chỉnh sửa (theo Thông tư số 28/2016/TT-BGDĐT ngày 30/12/2016 [2]) cũng nhấn mạnh yêu cầu về phương pháp GDMN: Đối với giáo dục mẫu giáo, phương pháp giáo dục phải tạo điều kiện cho trẻ được trải nghiệm, tìm tòi, khám phá môi trường xung quanh dưới nhiều hình thức đa dạng, đáp ứng nhu cầu, hứng thú của trẻ theo phương châm “chơi mà học, học bằng chơi”. Trước vai trò của HĐTN đối với sự phát triển của trẻ, đã nhiều nghiên cứu về trải nghiệm

và giáo dục dựa vào trải nghiệm trong trường mầm non. Vì vậy, công tác quản lý HĐTN trong trường mầm non có ý nghĩa quan trọng, giúp cho các cơ sở GDMN triển khai tốt các HĐTN cho trẻ mầm non.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan niệm về hoạt động trải nghiệm trong nhà trường mầm non

Theo **Từ điển Tiếng Việt** của Hoàng Phê “Kinh nghiệm” là sự hiểu biết có được do tiếp xúc với thực tế, do từng trải. Theo một quan điểm khác cho rằng “kinh nghiệm” là những hiểu biết do trông thấy, nghe thấy, do từng trải, tiếp xúc với cuộc sống, đã thu nhận được trong quá trình hoạt động [3; tr 529].

Khái niệm trải nghiệm được nhiều nhà nghiên cứu trong và ngoài nước nghiên cứu. Có thể hiểu, trải nghiệm là kinh nghiệm của bản thân về tri thức, kĩ năng, thái độ được hình thành trong quá trình hoạt động ở thực tế. Tùy thuộc vào phạm vi diễn ra hoạt động, đặc điểm, nội dung hoạt động mà chủ thể có những trải nghiệm khác nhau. Trải nghiệm là một trong những cách thức nhận thức, học tập của con người. Học bằng trải nghiệm là một trong các cách thức học tập cơ bản. Trải nghiệm có thể diễn ra ở nhiều hoạt động khác nhau. Như vậy, HĐTN trong trường mầm non là hoạt động giáo dục, ở đó trẻ được hành động thực tiễn với các sự vật, hiện tượng và con người, trẻ trải nghiệm, tìm tòi, khám phá môi trường xung quanh dưới nhiều hình thức khác nhau, nhờ đó kinh nghiệm của trẻ được tích lũy.

Đối với bậc học mầm non, mục tiêu của HĐTN là tạo cơ hội cho trẻ được hoạt động, tìm tòi, khám phá môi trường xung quanh, nhằm hình thành và phát triển ở trẻ những chức năng tâm, sinh lí, năng lực và phẩm chất mang tính nền tảng. Chương trình GDMN là chương trình khung, mang tính mở. Khi lập kế hoạch giáo dục, giáo viên mầm non (GVMMN) cần dựa vào đặc điểm của

trẻ, trường mầm non và vùng miền để phát triển chương trình cho phù hợp. Do đó, việc tăng cường tổ chức các HĐTN trong trường mầm non sẽ tạo nhiều cơ hội cho trẻ được khám phá, đáp ứng được nhu cầu tìm tòi, ham học hỏi của trẻ.

Thông qua việc xác định nội dung giáo dục trong Chương trình GDMN, GVMN lựa chọn những nội dung phù hợp cho trẻ trải nghiệm, nhằm mục đích phát triển thể chất, trí tuệ, ngôn ngữ, thẩm mỹ và tình cảm, kỹ năng xã hội cho trẻ. Các nội dung cần phù hợp với độ tuổi (nhà trẻ, mẫu giáo) và phù hợp với văn hóa vùng miền. Các nội dung cho trẻ trải nghiệm được tổ chức với hình thức phong phú, đa dạng: hoạt động trong lớp, ngoài lớp, hoạt động vui chơi, tham quan, dã ngoại, lễ hội, lao động... Trong các hình thức này cần chú trọng đến hoạt động vui chơi. Với trẻ mẫu giáo, hoạt động vui chơi giữ vai trò chủ đạo. Tổ chức trải nghiệm qua hình thức chơi, trẻ sẽ được thỏa mãn các nhu cầu (nhu cầu khám phá bản thân, khám phá môi trường xung quanh; nhu cầu thể hiện vai chơi của mình...).

Ngô Công Hoàn, trong [4], đã đưa ra các yêu cầu khi tổ chức các HĐTN cho trẻ mầm non:

- Đảm bảo môi trường HĐTN an toàn cho trẻ cả về thể chất và tinh thần;
- Môi trường hoạt động phong phú, đa dạng phù hợp với các mục đích, mục tiêu cần đạt của HĐTN;
- Môi trường phải gần cuộc sống của trẻ;
- GVMN cần phải có chương trình phát triển trẻ hướng đến các mục tiêu phát triển cụ thể: thể chất, nhận thức; ngôn ngữ và giao tiếp; tình cảm xã hội... phù hợp với đặc điểm tâm lý của trẻ;
- HĐTN cần có sự tương tác xã hội với GVMN và trẻ cùng độ tuổi để học hỏi và giúp đỡ lẫn nhau;
- Các đồ chơi trong HĐTN cần phải có kích cỡ phù hợp với trẻ, màu sắc hấp dẫn, an toàn, không nguy hiểm cho trẻ;
- Trẻ cần có không gian và thời gian phù hợp với số lượng trẻ tham gia HĐTN; thời gian đủ để trẻ có cảm nhận và cảm xúc chính xác, tích cực trong hoạt động (thời gian trải nghiệm không quá lâu).

Như vậy, với mục tiêu, nội dung giáo dục và yêu cầu của HĐTN phân tích ở trên, công tác quản lý HĐTN ở các cơ sở GDMN sẽ có vai trò trong việc định hướng, chỉ đạo, tổ chức, đánh giá hoạt động này, giúp nâng cao hiệu quả của HĐTN, đáp ứng mục tiêu GDMN.

2.2. Các biện pháp quản lý hoạt động trải nghiệm trong trường mầm non

2.2.1. Đổi mới quản lý chuyên môn giáo dục mầm non

Như đã phân tích, Chương trình GDMN là chương trình khung, mang tính mở. Điều này rất thuận tiện cho việc phát triển chương trình ở các cơ sở GDMN, thuận lợi cho việc phát huy tính sáng tạo của GVMN trong việc lập kế hoạch giáo dục, thiết kế môi trường, tổ chức các hoạt động giáo dục. Tuy nhiên, hiệu quả của việc thực hiện Chương trình GDMN phụ thuộc rất lớn vào công tác quản lý chuyên môn GDMN, nhất là đối với Phòng GDMN - đơn vị quản lý chuyên môn trực tiếp tại các sở giáo dục. Trong công tác quản lý GDMN, yếu tố *linh hoạt* rất quan trọng. Nguyên tắc giáo dục là lấy trẻ làm trung tâm, tổ chức các hoạt động giáo dục dựa vào nhu cầu của trẻ. GVMN mới là người hiểu trẻ nên trong công tác quản lý HĐTN trong trường mầm non, người quản lý cần:

- Hiểu rõ bản chất của phát triển Chương trình GDMN trong nhà trường;
- Linh hoạt trong công tác chỉ đạo thực hiện và đánh giá hiệu quả HĐTN trong trường mầm non;
- Tạo cơ hội và khuyến khích GVMN tăng cường các HĐTN cho trẻ và thể hiện sự sáng tạo khi tổ chức các HĐTN.

2.2.2. Nâng cao chất lượng bồi dưỡng cán bộ quản lý và GVMN

Nói đến tổ chức HĐTN cho trẻ mầm non, GVMN sẽ hiểu ngay gồm các bước: lập kế hoạch giáo dục; chuẩn bị các điều kiện; tổ chức hoạt động cho trẻ. Tuy nhiên, việc lập kế hoạch cho trẻ trải nghiệm như thế nào, tổ chức ra sao cho hiệu quả mới là vấn đề. Do đó, công tác bồi dưỡng cho cán bộ quản lý và GVMN là cần thiết:

- Sở GD-ĐT, Phòng GDMN xây dựng kế hoạch bồi dưỡng phù hợp với điều kiện thực tế của các cơ sở giáo dục. Có thể lồng ghép nội dung vào các buổi sinh hoạt chuyên môn theo các cụm trường để công tác bồi dưỡng được thường xuyên và hiệu quả;
- Nội dung tập huấn về tổ chức HĐTN trong trường mầm non cần đảm bảo nguyên tắc lấy trẻ làm trung tâm (tham khảo *Kế hoạch số 56/KH-BGDĐT ngày 25/01/2017 về Triển khai chuyên đề “Xây dựng trường mầm non lấy trẻ làm trung tâm” giai đoạn 2016-2020*);
- Tổ chức tham quan, học hỏi các đơn vị trường thực hiện tốt việc tổ chức các HĐTN cho trẻ;
- Các trường mầm non có kế hoạch chỉ đạo và nhân rộng toàn trường.

2.2.3. Chỉ đạo GVMN tổ chức phong phú các hình thức trải nghiệm cho trẻ

HĐTN có nội dung đa dạng, mang tính tổng hợp. Trong khi đó, các hoạt động giáo dục cho trẻ phong phú: hoạt động trong lớp học, hoạt động ngoài lớp học, hoạt động lao động, hoạt động tham quan, dã ngoại... Vì thế,

đối với việc quản lý giáo dục, cần chỉ đạo theo hướng khuyến khích GVMN tổ chức các HĐTN cho trẻ bằng nhiều hình thức khác nhau, với phương pháp tổ chức linh hoạt, chú trọng vào các hoạt động chủ đạo của lứa tuổi, tạo ra các cơ hội tốt cho trẻ trải nghiệm và hoạt động tích cực phù hợp với nhu cầu.

2.2.4. Hướng dẫn, giúp đỡ GVMN tổ chức các hoạt động trải nghiệm cho trẻ

Đầu năm học, nhà trường xây dựng kế hoạch năm học. Trên cơ sở đó, GVMN xây dựng kế hoạch tháng/chủ đề/... Vì vậy, Ban Giám hiệu trường tiến hành hướng dẫn GVMN xây dựng kế hoạch giáo dục, lựa chọn nội dung, thiết kế môi trường, chuẩn bị các đồ dùng, đồ chơi và cách tổ chức HĐTN hiệu quả. Trong quá trình tổ chức HĐTN, GVMN cần có kĩ năng quan sát trẻ, để điều chỉnh kế hoạch trải nghiệm tiếp theo.

Khi tổ chức HĐTN cho trẻ, GVMN cần lưu ý:

- Xây dựng môi trường cho trẻ trải nghiệm đảm bảo an toàn, thu hút sự chú ý của trẻ, tạo cho trẻ mong muốn được hoạt động trong môi trường đó; môi trường đáp ứng nhu cầu, hứng thú chơi của trẻ. GVMN nên tận dụng những hoàn cảnh và tình huống thật cho trẻ HĐTN, khám phá trong môi trường an toàn;

- Xây dựng kế hoạch trải nghiệm phù hợp với sự phát triển của trẻ, điều kiện kinh tế của vùng miền, địa phương, trường/lớp, các nội dung trải nghiệm có thể điều chỉnh linh hoạt, phù hợp với sự phát triển của trẻ. Không nhấn mạnh vào việc cung cấp kiến thức mới, kĩ năng mới và theo hướng tích hợp coi trọng việc hình thành và phát triển các năng lực, kĩ năng sống cho trẻ. Nội dung thể hiện tính tích hợp;

- Khi tổ chức các HĐTN cần phối hợp các phương pháp hợp lí, tăng cường tính chủ động, tích cực hoạt động của trẻ, đảm bảo trẻ “học bằng chơi”, tạo cơ hội cho trẻ bộc lộ hết khả năng của mình. Phương pháp hỗ trợ theo hướng mở rộng để khuyến khích trẻ sáng tạo. Không làm thay trẻ, khuyến khích tương tác giữa các trẻ;

- Đánh giá đúng sự tiến bộ của trẻ để có những tác động phù hợp. Chú trọng và thúc đẩy tiềm năng của mỗi trẻ. Dựa trên kết quả đánh giá để xây dựng kế hoạch trải nghiệm, điều chỉnh kế hoạch và tổ chức trải nghiệm tiếp theo phù hợp với nhu cầu, kinh nghiệm của trẻ.

2.2.5. Làm tốt công tác phối hợp giữa nhà trường, phụ huynh và cộng đồng

Hình thức tổ chức HĐTN: lao động, lễ hội, tham quan, dã ngoại... Để tổ chức hiệu quả các HĐTN, thì sự tham gia của cộng đồng đặc biệt là phụ huynh trẻ là rất quan trọng. Cán bộ quản lý nhà trường cần lưu ý trong công tác phối hợp giữa nhà trường, phụ huynh và cộng đồng:

- Đa dạng hóa các hình thức tuyên truyền tới cộng đồng và phụ huynh trẻ về các hoạt động chăm sóc và giáo dục trẻ, trong đó có HĐTN;

- Có mối quan hệ hợp tác giữa nhà trường và phụ huynh trẻ;

- Tạo điều kiện cho phụ huynh trẻ tham gia vào các HĐTN của trẻ. Kịp thời thông tin cho gia đình những tiến bộ và khó khăn của trẻ ở trường. Có biện pháp khuyến khích sự chia sẻ của gia đình trong việc chăm sóc và giáo dục trẻ.

3. Kết luận

Tổ chức HĐTN trong trường mầm non sẽ tạo nhiều cơ hội cho trẻ được phát triển, khơi dậy ở trẻ những tiềm năng, giúp trẻ biết vận dụng kinh nghiệm vào giải quyết những tình huống trong thực tế, đồng thời phát triển những kĩ năng xã hội. Mỗi nhà quản lý trường mầm non cần căn cứ vào đặc điểm của trẻ, trường mầm non, của vùng/miền để tổ chức các HĐTN cho trẻ được chủ động, hiệu quả đúng với mục tiêu của phát triển chương trình.

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Chấp hành Trung ương (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.*
- [2] Bộ GD-ĐT (2016). *Thông tư số 28/2016/TT-BGDĐT ngày 30/12/2016 ban hành Chương trình giáo dục mầm non.*
- [3] Viện Ngôn ngữ học (2004). *Từ điển Tiếng Việt.* NXB Đà Nẵng.
- [4] Ngô Công Hoàn (2016). *Phương pháp tổ chức các hoạt động trải nghiệm cho trẻ lứa tuổi mầm non (từ lọt lòng đến 6 tuổi).* Kì yếu Hội thảo đổi mới phương pháp giáo dục mầm non, Trường Đại học Thủ đô Hà Nội, tr 20-30.
- [5] H. Koontz - C. Odonnell - H. Weirich (1998). *Những vấn đề cốt yếu của quản lý.* NXB Khoa học kĩ thuật Hà Nội.
- [6] John Dewey (2010). *Experience and Education.* NXB Trẻ.
- [7] Đinh Thị Kim Thoa - Trần Văn Tính - Đặng Hoàng Minh (2009). *Tâm lí học đại cương.* NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [8] Bộ GD-ĐT (2011). *Thông tư số 17/2011/TT-BGDĐT ngày 14/4/2011 ban hành quy định chuẩn hiệu trưởng trường mầm non.*